

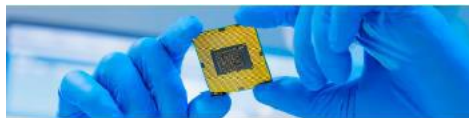
Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai ir ekonominės veiklos rezultatai Europos Sąjungoje

Sektoriaus lygmens analizės ataskaita. Ketvirtasis leidimas

2022 m. spalį

Santrauka

Bendras Europos patentų tarnybos ir Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos projektas

Jungtinė projekto grupė

EUIPO

Vyriausiasis ekonomistas Nathan Wajzman

Ekonomistas Michał Kazmierczak

Ekonomistė Carolina Arias Burgos

Ekonomistas Francisco García Valero

EPT

Vyriausiasis ekonomistas Yann Ménière

Ekonomistas Ilja Rudyk

Padėka

Autoriai dėkoja už pastabas dėl ataskaitos projekto, kurias pateikė Austrijos patentų tarnybos prezidentė Mariana Karepova, Jungtinės Karalystės intelektinės nuosavybės tarnybos atstovas Sam Brand ir Paryžiaus Saclay universiteto profesorius Ahmed Bounfour.

Santrauka

a. Pagrindinės išvados¹

- Dabar ES ekonomiką sudaro 357 intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai. Ankstesniame tyrime (2019 m.) buvo nustatyti 353 tokie sektoriai. 229 (64 proc.) iš šių sektorių intensyviai naudojami daugiau nei viena intelektinės nuosavybės teise.
- 2017–2019 m. laikotarpiu intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose buvo sukurta 29,7 proc. visų darbo vietų ES, palyginti su 28,9 proc. 2014–2016 m. (patikslinama atsižvelgiant į nedidelius tyrimų metodikos skirtumus). Per šį laikotarpį ES vidutiniškai buvo įdarbinta daugiau kaip 61 mln. žmonių, o sektoriuose, kurie tiekia prekes ir teikia paslaugas intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriams, buvo sukurta dar 20 mln. darbo vietų. Atsižvelgiant į netiesiogines darbo vietas, bendras su intelektinės nuosavybės teisėmis susijusių darbo vietų skaičius padidėja iki 82 mln. (39,4 proc.).
- Per tą patį laikotarpį intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose vykdyta daugiau nei 47 proc. visos ES ekonominės veiklos (BVP), kurios vertė siekia 6,4 trln. EUR. Be to, šiuose sektoriuose buvo vykdoma didžioji dalis ES prekybos su kitomis pasaulio šalimis ir juose susidarė 224 mlrd. EUR prekybos perteklius, todėl buvo lengviau išlaikyti iš esmės subalansuotą ES išorės prekybą.
- Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai svariai prisideda prie ES vidaus rinkos veikimo. Jie sudaro daugiau kaip 75 proc. ES vidaus prekybos. Nors tokios šalys kaip Vokietija, Prancūzija, Italija ir Nyderlandai pirmauja naujų intelektinės nuosavybės teisių kūrimo srityje, kitos šalys, įskaitant Vengriją, Lenkiją ir Estiją, taip pat gauna didelę naudą iš darbo padalijimo intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose. ES valstybėse narėse iš viso beveik 7 mln. su intelektinės nuosavybės teisėmis susijusių darbo vietų sukuria kitų valstybių narių įmonės, o kai kuriose šalyse tokių darbo vietų dalis intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose viršija 30 proc.
- Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose mokamas gerokai didesnis darbo užmokestis, palyginti su kitais sektoriais, t. y. darbo užmokesčio skirtumas yra 41 proc. didesnis nei kituose sektoriuose. Tai susiję su aplinkybe, kad intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose vieno darbuotojo sukuriama pridėtinė vertė yra didesnė nei kituose ekonomikos sektoriuose.
- Palyginus šio tyrimo rezultatus su 2019 m. tyrimo rezultatais matyti, kad santykinis intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių indėlis į ES ekonomiką didėjo laikotarpiu nuo 2014–2016 m. (2019 m. tyrimas) iki 2017–2019 m. (dabartinis tyrimas), atsižvelgiant į pakitusį intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių sąrašą.
- Dėl intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių pažymėtina, kad pastaraisiais metais padidėjo sektorių, dalyvaujančių kuriant klimato kaitos švelninimo

¹ Kadangi 2020 m. Jungtinė Karalystė išstojo iš Europos Sąjungos, šioje ataskaitoje pateikti duomenys yra susiję su ES 27, todėl jų negalima tiesiogiai lyginti su anksčiau paskelbtų tyrimų duomenimis, kurie aprėpia ES 28.

technologijas, ir sektorių, susijusių su žaliaisiais prekių ženklais, ekonominė svarba. Sektoriai, kuriuose intensyviai naudojami klimato kaitos švelninimo technologijų patentai arba žalieji prekių ženklai, 2017–2019 m. sudarė 9,3 proc. užimtumo ir 14,0 proc. ES BVP ir didelę dalį ES išorės prekybos veiklos.

- Parodomi Islandijos, Norvegijos, Šveicarijos ir Jungtinės Karalystės intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių indėlio kuriant BVP ir užimtumą rezultatai, kuriuos galima palyginti. Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių indėlis į užimtumą Norvegijoje, Šveicarijoje ir Jungtinėje Karalystėje buvo mažesnis už ES vidurkį, o Islandijoje prilygo šiam vidurkiui. Indėlis į BVP viršijo ES vidurkį Norvegijoje, tačiau buvo už jį mažesnis kitose trijose šalyse.

b. Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai ES ekonomikoje

Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai apibrėžiami² kaip sektoriai, kuriuose vienam darbuotojui tenkančių intelektinės nuosavybės teisių skaičius viršija vidurkį³, palyginti su kitais intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriais. Iš esmės tai reiškia, kad sektorius apibūdinamas kaip intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorius Europos Sąjungoje, jeigu, atsižvelgiant į ne mažiau kaip vieną nagrinėjamą intelektinės nuosavybės teisę, vienam darbuotojui tenkantis šių intelektinės nuosavybės teisių skaičius viršija visų ES sektorių, kuriuose naudojama ta pati intelektinės nuosavybės teisė, vidurkį. Kaip parodyta 3 ir 4 skyriuose, šių sektorių daugiausia yra gamybos, technologijų ir verslo paslaugų srityse.

Tačiau reikėtų pažymėti, kad intelektinės nuosavybės teisės tam tikru mastu dažnai kartu naudojamos daugelyje sektorių. Šiame tyrime, daugiausia dėmesio sutelkiant tik į intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorius, aptariami tie Europos ekonomikos sektoriai, kuriuose intelektinės nuosavybės teisės yra labiausiai paplitusios⁴.

Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių indėlis atsižvelgiant į du pagrindinius ekonominius rodiklius – užimtumą ir produkciją – apibendrinamas 1 ir 2 lentelėse^{5, 6}.

Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose 2017–2019 m. laikotarpiu sukurta 29,7 proc. visų darbo vietų Europos Sąjungoje, o 21 proc. darbo vietų sukurta intensyvaus naudojimosi prekių ženklais sektoriuose, 13 proc. – intensyvaus naudojimosi dizainu sektoriuose, 11 proc. – intensyvaus naudojimosi patentais sektoriuose, 6 proc. – intensyvaus naudojimosi autorių teisėmis sektoriuose ir mažesnė dalis sukurta intensyvaus naudojimosi geografinėmis nuorodomis bei augalo veislės teisine apsauga sektoriuose⁷. Šiuo laikotarpiu vidutiniškai daugiau kaip 61 mln. Europos gyventojų dirbo intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose, palyginti su bendru darbuotojų skaičiumi (207 mln.). Be intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių tiesioginio indėlio užimtumo srityje, šie sektoriai taip pat padeda kurti darbo vietas kituose sektoriuose, kuriuose intelektinės nuosavybės teisėmis intensyviai nesinaudojama ir iš kurių intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriams tiekiamos prekės ir teikiamos paslaugos, reikalingos gamybos procesams. Remiantis Eurostato paskelbtų ES sąnaudų ir produkcijos lentelių duomenimis⁸, galima apskaičiuoti šį netiesioginį poveikį užimtumui sektoriuose, kuriuose intelektinės nuosavybės teisėmis intensyviai nesinaudojama.

² Žr. 2 skyrių „Metodika“. Autorių teisėms, geografinėms nuorodomis ir augalo veislės teisei apsaugai turėjo būti taikomi skirtingi požūriai dėl jų ypatingo pobūdžio.

³ Šioje ataskaitoje sąvokos „INT naudojimas“ ir „INT nuosavybė“ vartojamos kaip sinonimai ir visais atvejais turėtų būti suprantamos kaip INT nuosavybė.

⁴ Šioje ataskaitoje nurodytiems sektoriams, kuriuose intensyviai naudojamos prekės ženklais, teko 73 proc. ES prekių ženklų, intensyvaus naudojimosi dizainu sektoriams – 78 proc. registruotųjų Bendrijos dizainų, intensyvaus naudojimosi patentais sektoriams – 84 proc. Europos patentų, o intensyvaus naudojimosi augalo veislės teisine apsauga sektoriams – 91 proc. Bendrijos augalo veislės teisinės apsaugos teisių, įregistruotų per nagrinėjamą laikotarpį.

⁵ Siekiant sumažinti ekonominių statistinių duomenų spragų poveikį ir nesuteikti pernelyg didelės reikšmės konkreitiems metams, ekonominiai rodikliai apskaičiuoti kaip 2017–2019 m. vidurkis, išskyrus Jungtinę Karalystę, kurios duomenys buvo gauti tik už 2017 – 2018 m.

⁶ Reikėtų pažymėti, kad nustatyta indėlio į BVP ir užimtumą dalis nebūtinai reiškia šalies novatoriškumo mastą, tai veikia parodo šių sektorių svarbą ekonomikai.

⁷ Bendras intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių indėlis yra mažesnis nei atskiri sektorių, kuriuose intensyviai naudojamos prekės ženklais, patentais, dizainu, autorių teisėmis, augalo veislės teisine apsauga ir geografinėmis nuorodomis, indėliai kartu sudėjus, nes daugelyje sektorių intensyviai naudojamos daugiau nei viena intelektinės nuosavybės teisė. Tačiau tyrimo metodika padeda užtikrinti, kad sektorių indėlis nebūtų skaičiuojamas du kartus.

⁸ Iš sąnaudų ir produkcijos lentelių matyti prekių ir paslaugų srautas tarp visų ekonomikos sektorių.

Atsižvelgiant į šį netiesioginį poveikį, bendras su intelektinės nuosavybės teisėmis susijusių darbo vietų skaičius siekia daugiau nei 81 mln. (39,4 proc.).

Šie rezultatai apibendrinti 1 lentelėje, kurioje pateikiamas jų pasiskirstymas pagal tiesioginį ir netiesioginį užimtumą.

1 lentelė. Tiesioginis ir netiesioginis intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių indėlis užimtumo srityje (2017–2019 m. vidurkis, ES 27)

Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai	Užimtumas (tiesioginis)	Užimtumo (tiesioginio) dalis	Užimtumas (tiesioginis ir netiesioginis)	Bendro užimtumo (tiesioginio ir netiesioginio) dalis
Intensyvaus naudojimosi prekių ženklais sektoriai	43 606 597	21,1 %	59 705 627	28,9 %
Intensyvaus naudojimosi dizainu sektoriai	26 768 543	12,9 %	40 142 839	19,4 %
Intensyvaus naudojimosi patentais sektoriai	22 824 753	11,0 %	36 076 680	17,4 %
Intensyvaus naudojimosi autorių teisėmis sektoriai	12 924 552	6,2 %	16 917 340	8,2 %
Intensyvaus naudojimosi geografinėmis nuorodomis sektoriai	Nėra informacijos	Nėra informacijos	Nėra informacijos	Nėra informacijos
Intensyvaus naudojimosi augalo veislės teisine apsauga sektoriai	1 933 519	0,9 %	2 541 175	1,2 %
Visi intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai	61 499 614	29,7 %	81 592 215	39,4 %
Bendras ES užimtumas			206 899 343	

* Neapskaičiuota dėl užimtumo statistikos žemės ūkyje spragų (žemės ūkio objektų statistika).

Pastaba. Dėl sutampancio intelektinės nuosavybės teisių naudojimo atskirų intelektinės nuosavybės teisių skaičių suma viršija bendrą skaičių, susijusį su intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriais.

Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai padeda didinti ne tik užimtumą, bet ir ekonomikos našumą, vertinamą pagal bendrąjį vidaus produktą (BVP). 2 lentelėje parodyta, kad apskritai daugiau nei 47 proc. ES BVP sukuriama intensyvaus naudojimosi intelektinės

nuosavybės teisėmis sektoriuose, o 39 proc. – intensyvaus naudojimosi prekių ženklais sektoriuose, 16 proc. – intensyvaus naudojimosi dizainu sektoriuose, 17proc. – intensyvaus naudojimosi patentais sektoriuose, 7 proc. – intensyvaus naudojimosi autorių teisėmis sektoriuose ir mažesnė procentinė dalis sukuriama intensyvaus naudojimosi geografinėmis nuorodomis bei augalo veislės teisine apsauga sektoriuose. 4 skyriuje pateikiamas išsamesnis šių sektorių indėlio į nacionalinę ES valstybių narių ekonomiką pasiskirstymas, įskaitant keturias ES nepriklausančias valstybes nares, kurios buvo įtrauktos į šį tyrimą.

2 lentelė. Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių indėlis į BVP (2017–2019 m. vidurkis)

Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai	Pridėtinė vertė / BVP (mln. EUR)	Bendro ES BVP dalis
Intensyvaus naudojimosi prekių ženklais sektoriai	5 217 903	38,5 %
Intensyvaus naudojimosi dizainu sektoriai	2 101 305	15,5 %
Intensyvaus naudojimosi patentais sektoriai	2 361 457	17,4 %
Intensyvaus naudojimosi autorių teisėmis sektoriai	934 176	6,9 %
Intensyvaus naudojimosi geografinėmis nuorodomis sektoriai	15 011	0,1 %
Intensyvaus naudojimosi augalo veislės teisine apsauga sektoriai	187 774	1,4 %
Visi intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai	6 375 796	47,1 %
Bendras ES BVP	13 541 581	

Pastaba. Dėl sutampančio intelektinės nuosavybės teisių naudojimo atskirų intelektinės nuosavybės teisių skaičių suma viršija bendrą skaičių, susijusį su intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriais.

Palyginus šio tyrimo rezultatus su 2019 m. tyrimo rezultatais, matyti, kad 2017–2019 m. intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių indėlis į ES ekonomiką buvo didesnis nei 2014–2016 m. Tačiau palyginti sudėtinga, nes siekiant užtikrinti, kad iš šio tyrimo būtų matyti dabartinė ES ekonomikos struktūra, buvo atnaujinta duomenų palyginimo veikla, skirta intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriams nustatyti, todėl šių sektorių padaugėjo nuo 353 (2019 m. tyrime) iki 357 (šiam tyrime)⁹. Be to, šis tyrimas pagrįstas 27 ES valstybių narių duomenimis, o ankstesni tyrimai buvo atliekami 28 ES valstybėse narėse. 3 lentelėje ankstesnių tyrimų duomenys buvo perskaičiuoti taikant naujas apibrėžtis. Taip siekta parodyti tikrąjį intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių indėlio pokytį.

⁹ Nors grynasis intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių skaičiaus pokytis yra nedidelis, už jo slypi reikšmingesni bendrieji pokyčiai, paaiškinti 2 skyriaus 38 išnašoje.

3 lentelė. Pagrindinių rezultatų palyginimas: 2013, 2016, 2019 ir 2022 m. tyrimai

Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių indėlis (ES 27)	2013 m. tyrimas (2008–2010)	2016 m. tyrimas (2011–2013)	2019 m. tyrimas (2014–2016)	2022 m. tyrimas (2017–2019)
Užimtumas (tiesioginis)	28,6 %	28,5 %	28,9 %	29,7 %
BVP	46,2 %	46,1 %	46,2 %	47,1 %
Prekių ir paslaugų eksportas	76,7 %	78,4 %	79,1 %	80,1 %

Pirmame stulpelyje pateikti atlikus 2013 m. tyrimą gauti 2008–2010 m. rezultatai. Antrame stulpelyje matomi 2016 m. tyrimo rezultatai (2011–2013 m.). Trečiame stulpelyje pateikti 2019 m. tyrimo (2014–2016 m.) rezultatai, o paskutiniame stulpelyje – dabartinio tyrimo (2017–2019 m.) rezultatai. Visi ankstesnių tyrimų rezultatai buvo perskaičiuoti 27 ES valstybėms narėms¹⁰, taikant dabartinę intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių apibrėžtį. Tai reiškia, kad visų keturių stulpelių rezultatus galima palyginti.

Taigi 2011–2019 m. laikotarpiu intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių indėlis didėjo tiek vertinant pagal BVP, tiek pagal užimtumą ar pagal išorės prekybą. Visų pirma, per tą laikotarpį šių sektorių indėlis į užimtumą padidėjo 1,1 procentinio punkto, o indėlis į BVP – 0,9 procentinio punkto.

Atsižvelgiant į tai, kad 47,1 proc. BPV (pridėtinės vertės) ekonomikos srityje ir 29,7 proc. darbo vietų sukuriama intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose, *vienam darbuotojui* tenkanti pridėtinė vertė intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose yra didesnė nei likusiuose ekonomikos sektoriuose. Remiantis ekonomikos teorija, teigtina, jog, *ceteris paribus*, tikėtina, kad sektoriuose, kuriuose vidutinis darbuotojas sukuria didesnę pridėtinę vertę, darbuotojams bus mokamas didesnis darbo užmokestis nei kituose sektoriuose. Todėl įdomu panagrinėti, ar ši didesnė pridėtinė vertė atsispindi intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose gaunamo darbo užmokesčio srityje.

Kaip parodyta 4 lentelėje, darbo užmokestis intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose iš tiesų yra didesnis nei sektoriuose, kuriuose šiomis teisėmis intensyviai nesinaudojama. Savaitinio darbo užmokesčio vidurkis intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose yra 840 EUR, palyginti su 597 EUR darbo užmokesčio vidurkiu sektoriuose, kuriuose šiomis teisėmis intensyviai nesinaudojama, t. y. beveik 41 proc. skirtumas. Šis darbo užmokesčio skirtumas yra 34 proc. – intensyvaus naudojimosi dizainu sektoriuose, 40 proc. – intensyvaus naudojimosi prekių ženklais sektoriuose, 49 proc. – intensyvaus naudojimosi autorių teisėmis sektoriuose ir 65 proc. – intensyvaus naudojimosi patentais sektoriuose.

¹⁰ ES 27 – tai dabartinės ES valstybės narės. Ši apibrėžtis buvo naudojama perskaičiuojant visus ankstesnius rezultatus, įskaitant 2013 m. tyrimo rezultatus.

4 lentelė. Išlaidos personalui intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose (2017–2019 m. vidurkis)

Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai	Vidutinės išlaidos personalui (EUR per savaitę)	Skirtumas (palyginti su sektoriais, kuriuose intelektinės nuosavybės teisėmis intensyviai nesinaudojama)
Intensyvaus naudojimosi prekių ženklais sektoriai	838	40,4 %
Intensyvaus naudojimosi dizainu sektoriai	802	34,4 %
Intensyvaus naudojimosi patentais sektoriai	985	65,0 %
Intensyvaus naudojimosi autorių teisėmis sektoriai	891	49,3 %
Intensyvaus naudojimosi geografinėmis nuorodomis sektoriai	Nėra informacijos	Nėra informacijos
Intensyvaus naudojimosi augalo veislės teisine apsauga sektoriai*	Nėra informacijos	Nėra informacijos
Visi intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai	840	40,7 %
Sektoriai, kuriuose intelektinės nuosavybės teisėmis intensyviai nesinaudojama	597	

* Neapskaičiuota, nes trūksta žemės ūkio srities statistinių duomenų apie darbo užmokesį.

Palyginti su padėtimi atliekant 2019 m. tyrimą, darbo užmokesčio skirtumas šiek tiek sumažėjo. Tai atspindi spartesnį darbo užmokesčio augimą intelektinės nuosavybės teisėmis intensyviai nesinaudojančiuose sektoriuose laikotarpiu nuo 2014–2016 m. iki 2017–2019 m. kartu su „Brexit'o“ poveikiu (Jungtinėje Karalystėje vidutinis darbo užmokestis eurais intelektinės nuosavybės teisėmis intensyviai nesinaudojančiuose sektoriuose per tą patį laikotarpį sumažėjo, taigi, *ceteris paribus*, perėjus nuo ES 28 prie ES 27 sumažėja su intelektinės nuosavybės teisėmis intensyviai besinaudojančiais sektoriais susijęs darbo užmokesčio skirtumas,). Vis dėlto ankstesniuose tyrimuose pastebėtas dėsningumas išlieka toks pat kaip ir ankstesniuose tyrimuose: intensyvaus naudojimosi patentais ir autorių teisėmis sektoriuose darbo užmokesčio skirtumas yra didžiausias.

Taip pat išnagrinėtas intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių vaidmuo ES išorės prekyboje. Didžiąją ES prekybos dalį sudaro intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai, o tai iš pirmo žvilgsnio gali šiek tiek stebinti. Šis faktas paaiškinamas tuo, kad net kai kurie prekes, pavyzdžiui, energiją, gaminantys sektoriai intensyviai naudojami intelektinės nuosavybės teisėmis¹¹, o daugelio rūšių veikla, kurią vykdančios intensyviai nesinaudojama intelektinės nuosavybės teisėmis, neprekiuojama¹². Dėl šios priežasties 93 proc. ES prekių importo sudaro intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose pagaminti produktai, o šiuose sektoriuose susidaranti ES prekių *eksporto* dalis yra dar didesnė, t. y. 95,3 proc. Prekybos

¹¹ NACE klasifikatoriaus 0610 klasė (*Žalios naftos gavyba*) susijusi su intensyviu patentų ir prekių ženklų naudojimu.

¹² Pavyzdžiui, paslaugų sektoriai, kurie įtraukti į NACE klasifikatoriaus 86 skyrių (*Žmonių sveikatos priežiūros veikla*) ir 96 skyrių (*Kita asmenų aptarnavimo veikla*). Tokiomis paslaugomis paprastai naudojama gamybos vietoje.

paslaugomis atveju intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių dalis yra mažesnė – intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių importas ir eksportas atitinkamai sudaro 48 proc. ir 41 proc. viso paslaugų importo ir eksporto. Atsižvelgiant į prekybą prekėmis ir paslaugomis, 2017–2019 m. 80,5 proc. ES importo ir 80,1 proc. ES eksporto sugeneruota intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose.

2017–2019 m. visos ES bendras prekybos perteklius vidutiniškai buvo apie 294 mlrd. EUR arba 2,2 proc. BVP. Prekybos perteklius intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose buvo 224 mlrd. EUR, taigi sudarė daugiau nei tris ketvirtadalius viso ES prekybos pertekliaus. Šį perteklių daugiausia sukuria intensyvaus naudojimosi patentų ir dizainu sektoriai, kurie kompensuoja nedidelį deficitą intensyvaus naudojimosi prekių ženklais, autorių teisėmis ir augalo veislės teisine apsauga sektoriuose.

5 lentelėje, remiantis 2017–2019 m. tyrimo duomenimis¹³, pateikiami apibendrinti su prekybos apimtimi intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose susiję duomenys.

5 lentelė. ES išorės prekyba intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose (2017–2019 m. vidurkis)

Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai	Eksportas (mln. EUR)	Importas (mln. EUR)	Grynasis eksportas (mln. EUR)
Intensyvaus naudojimosi prekių ženklais sektoriai	1 547 270	1 551 618	–4 348
Intensyvaus naudojimosi dizainu sektoriai	1 232 068	1 014 158	217 910
Intensyvaus naudojimosi patentais sektoriai	1 559 811	1 341 864	217 947
Intensyvaus naudojimosi autorių teisėmis sektoriai	229 082	249 340	–20 258
Intensyvaus naudojimosi geografinėmis nuorodomis sektoriai	13 126	1 769	11 357
Intensyvaus naudojimosi augalo veislės teisine apsauga sektoriai	43 248	50 743	–7 495
Iš viso intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose	2 163 517	1 939 655	223 862
Visa ES prekyba	2 701 959	2 408 212	293 747

* Tik prekės.

Pastaba. Dėl sutampančio intelektinės nuosavybės teisių naudojimo atskirų intelektinės nuosavybės teisių skaičių suma viršija bendrą skaičių, susijusį su intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriais.

¹³ Kaip ir užimtumo bei BVP skaičiavimo atvejais, atskirų intelektinės nuosavybės teisių skaičiai neatitinka bendro skaičiaus, susijusio su intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriais, nes daugumoje sektorių intensyviai naudojamosi daugiau nei viena intelektinės nuosavybės teise. Tačiau tyrimo metodika padeda užtikrinti, kad sektorių indėlis nebūtų skaičiuojamas du kartus.

Be to, kad ES prekyba su kitomis pasaulio šalimis sudaro didelę ES prekybos dalį, intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose taip pat vykdoma didelė ir vis didėjanti ES valstybių narių tarpusavio prekybos dalis. Per dešimtmetį nuo 2008–2010 m. iki 2017–2019 m. ES vidaus prekyba išaugo 38 proc., o ES vidaus prekyba intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose padidėjo 46 proc. Taigi intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai svariai prisideda prie ES bendrosios rinkos veikimo.

Kaip pagrindiniai ES valstybių narių prekybą skatinantys veiksniai intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai sukuria bendrą ES vidaus prekybos apimtį, kuri viršija bendrą jų eksportą už ES ribų. Atsižvelgiant į prekybą prekėmis ir paslaugomis, 2017–2019 m. 75,9 proc. ES vidaus prekybos sugeneruota intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose. Šį poveikį daugiausia lemia tarpvalstybinė prekyba prekėmis, kurios 85 proc. sugeneruojama intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose. Šių sektorių poveikis ES vidaus prekybai paslaugomis yra mažesnis, bet vis tiek reikšmingas – 36 proc. viso ES vidaus paslaugų eksporto, kuris daugiausia sukuriamas intensyvaus naudojimosi prekių ženklais sektoriuose (32 proc.).

6 lentelė. ES vidaus prekyba intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose (2017–2019 m. vidurkis)

Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai	ES vidaus prekyba	Bendros ES vidaus prekybos dalis
Intensyvaus naudojimosi prekių ženklais sektoriai	1 942 032	53,0 %
Intensyvaus naudojimosi dizainu sektoriai	1 802 177	49,2 %
Intensyvaus naudojimosi patentais sektoriai	2 044 794	55,8 %
Visi intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai	2 781 639	75,9 %

Atidžiau pažvelgus į intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių veiklą ES bendrojoje rinkoje, matyti darbo padalijimas tarp ES valstybių narių. Tokiose šalyse kaip Austrija, Danija, Vokietija, Italija, Liuksemburgas, Malta ir Švedija vienam darbuotojui tenkantis sukurtų intelektinės nuosavybės teisių vidurkis yra didesnis nei ES vidurkis. Tačiau intelektinę nuosavybę kuriančios tų šalių bendrovės, pasinaudamos bendrosios rinkos teikiamomis galimybėmis, dažnai, atsižvelgdamos į sąnaudas, rinkodarą ir kitus verslo aspektus, savo gamybos patalpas įkuria kitose valstybėse narėse.

Taigi Rumunijoje, Estijoje, Čekijoje, Vengrijoje, Lenkijoje, Slovakijoje ir Liuksemburge intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose yra didžiausia darbo vietų, kurios priskiriamos kitose šalyse įsisteigusioms bendrovėms, dalis. Kaip parodyta 7 lentelėje, iš viso

21,6 proc. ES darbo vietų intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose sukurta užsienio bendrovių patronuojamosiose įmonėse, kurių dauguma yra įsisteigusios kitoje ES valstybėje narėje. Tik Kipre, Airijoje ir Nyderlanduose ne ES bendrovės sukuria daugiau darbo vietų nei kitų ES valstybių narių bendrovės. Bet kurioje iš 27 ES valstybių narių įsisteigusios bendrovės bendrai sukūrė apie 6,8 mln. darbo vietų kitų valstybių narių intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose.

7 lentelė. Užsienio bendrovėms priskiriama užimtumo intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose dalis 2017–2019 m. (ES vidurkis)*

Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai	ES dalis	Ne ES dalis	Bendra užsienio dalis
Intensyvaus naudojimosi prekių ženklais sektoriai	11,2 %	9,2 %	20,4 %
Intensyvaus naudojimosi dizainu sektoriai	14,4 %	10,2 %	24,6 %
Intensyvaus naudojimosi patentais sektoriai	15,9 %	12,5 %	28,4 %
Visi intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai	12,3 %	9,3 %	21,6 %

* Dėl duomenų trūkumo nebuvo įmanoma atskirti darbo vietų, kurias Jungtinėje Karalystėje sukūrė ES įsisteigusios bendrovės, ir darbo vietų, kurias JK įsisteigusios bendrovės sukūrė ES valstybėse narėse. Todėl, priešingai nei likusioje šios ataskaitos dalyje, šioje lentelėje nurodomos procentinės dalys susijusios su ES 28, kokios ji buvo iki „Brexit’o“.

Pastaba. Užsienio bendrovės – tai bendrovės, kurių pagrindinės buveinės arba valdymo skyriai yra kitoje šalyje.

Galiausiai, siekiant nustatyti intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorius, kuriuose aktyviai diegiamos tvarios inovacijos, naudojami patentų ir prekių ženklų duomenys. Apskritai maždaug viena iš dešimties 2019 m. ES pareiškėjų pateiktų Europos patentų paraiškų buvo susijusi su klimato kaitos švelninimo technologijomis, kurių paskirtis – sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį arba užkirsti jų išmetimui¹⁴. 2021 m. žaliųjų prekių ženklų¹⁵ paraiškos, kurias pateikė ES įsikūrusios bendrovės, sudarė panašią visų ES prekių ženklų paraiškų dalį. Klimato kaitos švelninimo technologijos ir žalieji produktai bus svarbūs siekiant Europos žaliojo kurso tikslo – neutralaus poveikio klimatui Europos, o Europos įmonės yra vienos iš šių technologijų ir produktų lyderių pasaulyje.

Iš viso buvo nustatyta 110 NACE klasių, susijusių su intensyviu naudojimu klimato kaitos švelninimo technologijų patentais arba žaliaisiais prekių ženklais, iš kurių daugelis sietini su energetikos ir transporto sektoriais. Šiuose dviejuose sektoriuose yra 9,3 proc. darbo vietų ir

¹⁴ Klimato kaitos švelninimo technologijos nustatomos remiantis EPT Y02 / Y04S žymėjimo schema, kuri yra sudedamoji Kooperacinės patentų klasifikacijos (angl. CPC) dalis. Ji apima atrinktas technologijas, kuriomis naudojantis pagal Kioto protokolą ir Paryžiaus susitarimą vykdoma dėl žmogaus veiklos išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kontrolės, mažinimo ir prevencijos veikla. Tai, pavyzdžiui, apima technologijas, padedančias sumažinti išmetamą ŠESD, kurios atsiranda gaminant, perduodant ir skirstant energiją, kiekį, ir technologijas, kurios sudaro sąlygas surinkti, saugoti, pašalinti ŠESD arba vykdyti jų sekvestraciją, taip pat informacines ir ryšių technologijas, kurių paskirtis – sumažinti jų pačių energijos suvartojimą.

¹⁵ Žr. 6 išnašą.

sukuriama 14,0 proc. ekonomikos produkcijos Europos Sąjungoje. Be to jų indėlis per pastarąjį dešimtmetį padidėjo. Šių sektorių darbuotojai taip pat gauna gerokai didesnį darbo užmokestį, palyginti su darbo užmokesčiu kituose sektoriuose. 60,7 proc. darbo užmokesčio atvejais skirtumas intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose, kuriose aktyviai diegiamos tvarios inovacijos, palyginti su sektoriais, kuriuose intelektinės nuosavybės teisėmis intensyviai nesinaudojama, beveik perpus mažesnis už bendrą intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriaus rodiklį (40,7 proc.). Šiuose sektoriuose pagamintų prekių ir paslaugų eksportas taip pat labai išaugo – nuo 714 mlrd. EUR 2008–2010 m. iki 1 078 mlrd. EUR arba 39,9 proc. viso ES eksporto 2017–2019 m. Susijęs importas taip pat didėjo, tačiau lėčiau – nuo 782 mlrd. EUR 2008–2010 m. iki 1 042 mlrd. EUR arba 43,3 proc. viso ES importo 2017–2019 m., todėl pastaruoju laikotarpiu ES prekybos deficitas virto pertekliumi. Tai rodo, kad šie sektoriai yra ypatinga ES ekonomikos stiprybė.

Kadangi šie skaičiai yra su intensyvaus naudojimosi patentais ir prekių ženklais sektoriais susijusių duomenų poaibis, jie jau įtraukti į bendrus 1–5 lentelėse pateiktus duomenis.

8 lentelė. Intensyvaus naudojimosi klimato kaitos švelninimo technologijų patentais ir žaliaisiais prekių ženklais sektorių indėlis į ES užimtumą, BVP ir prekybą (2017–2019 m.)

Užimtumo (tiesioginio) dalis	ES BVP dalis	ES eksporto dalis	ES importo dalis	ES prekybos balansas (mln. EUR)
9,3 %	14,0 %	39,9 %	43,3 %	36 539

c. Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai Islandijos, Norvegijos, Šveicarijos ir Jungtinės Karalystės ekonomikos sektoriuose

Be 27 ES valstybių narių, tyrime taip pat pateikiami pagrindiniai ELPA šalių – Islandijos, Norvegijos ir Šveicarijos bei Jungtinės Karalystės – rezultatai¹⁶. Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių indėlis užimtumo srityje ir kuriant BVP šiose šalyse parodytas 9 lentelėje. ES vidurkis pateikiamas informaciniais tikslais.

Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių indėlis į BVP viršija ES vidurkį Norvegijoje, tačiau yra už jį mažesnis kitose trijose šalyse. Šių sektorių indėlis į užimtumą Islandijoje yra lygus ES vidurkiui, o Norvegijoje, Šveicarijoje ir Jungtinėje Karalystėje – mažesnis už ES vidurkį.

¹⁶ Apskaičiuojant intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių indėlį Islandijoje, Norvegijoje, Šveicarijoje ir Jungtinėje Karalystėje daryta prielaida, kad intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai Europos Sąjungoje yra tokie patys ir šiose šalyse. Be to, dėl nepakankamos duomenų aprėpties nebuvo įmanoma apskaičiuoti intensyvaus naudojimosi geografinėmis nuorodomis sektorių indėlio šiose šalyse.

9 lentelė. Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių indėlis į užimtumą bei BVP ELPA šalyse ir Jungtinėje Karalystėje (2017–2019 m. vidurkis)¹⁷

Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai	Užimtumas (tiesioginis)	Bendro užimtumo (tiesioginio) dalis	BVP (mln. EUR)	BVP dalis
Intensyvaus naudojimosi prekių ženklais sektoriai				
IS	46 654	23,3 %	7 266	32,9 %
NO	533 340	19,1 %	158 684	43,9 %
CH	1 053 631	20,8 %	214 259	33,8 %
Jungtinė Karalystė	7 012 803	21,6 %	1 008 365	41,4 %
Intensyvaus naudojimosi dizainu sektoriai				
IS	16 989	8,5 %	1 733	7,8 %
NO	216 148	7,7 %	24 067	6,7 %
CH	577 542	11,4 %	118 995	18,8 %
Jungtinė Karalystė	2 967 795	9,2 %	246 036	10,1 %
Intensyvaus naudojimosi patentais sektoriai				
IS	12 698	6,3 %	1 967	8,9 %
NO	263 756	9,4 %	91 836	25,4 %
CH	594 315	11,7 %	140 398	22,2 %
Jungtinė Karalystė	2 623 181	8,1 %	300 064	12,3 %
Intensyvaus naudojimosi autorių teisėmis sektoriai				
IS	17 438	8,7 %	1 395	6,3 %
NO	182 693	6,5 %	19 858	5,5 %
CH	312 236	6,2 %	39 129	6,2 %
Jungtinė Karalystė	2 449 623	7,6 %	215 395	8,8 %
Intensyvaus naudojimosi augalo veislės teisine apsauga sektoriai				
IS	959	0,5 %	192	0,9 %
NO	15 463	0,6 %	2 395	0,7 %
CH	44 178	0,9 %	8 780	1,4 %
Jungtinė Karalystė	188 373	0,6 %	22 513	0,9 %
Visi intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai				
IS	59 641	29,7 %	8 244	37,2 %
NO	731 005	26,2 %	176 447	48,8 %

¹⁷ Jungtinės Karalystės 2017–2018 m. duomenys.

CH	1 425 471	28,2 %	253 744	40,1 %
Jungtinė Karalystė	9 218 008	28,4 %	1 140 505	46,8 %
Visi intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai (ES)		29,7 %		47,1 %

Pastaba. Dėl sutampančio intelektinės nuosavybės teisių naudojimo atskirų intelektinės nuosavybės teisių skaičių suma viršija bendrą skaičių, susijusį su intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriais.

d. Metodika ir duomenys

Šiame tyrime naudota ta pati metodika kaip ir ankstesniuose tyrimuose. Vis dėlto siekiant, kad ši ataskaita būtų savarankiška, didelė jos dalis, ypač 2 skyrius ir 8 priedėlis, skirti šiai metodikai dokumentuoti.

Naudojant EUIPO ir EPT registrų duomenis ir iš kitų šaltinių gautus ekonominius duomenis, kiekvienam sektoriui apskaičiuotas vienam darbuotojui tenkantis prekių ženklų, dizaino, patentų ir augalo veislės teisinės apsaugos teisių skaičius. Sektoriai, kuriuose šis rodiklis buvo didesnis už vidurkį, buvo laikomi intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriais. Šie skaičiavimai buvo atlikti ES lygmeniu, neatsižvelgiant į duomenų bazėje esančias bendrovių nacionalines paraiškas. Šis požiūris, kurį iš dalies lėmė duomenų apribojimai, vis tiek yra pateisinamas atsižvelgiant į prielaidą, kad sektoriai, kurie apibūdinami kaip intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai, remiantis tuo, kad juose įregistruotos ES lygmens intelektinės nuosavybės teisės, vis tiek būtų laikomi intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriais, jeigu taip pat būtų įtrauktos nacionalinės intelektinės nuosavybės teisės kiekvienam darbuotojui. Dėl autorių teisių ir geografinių nuorodų ypatumų sektoriams, kuriuose intensyviai naudojamos šiomis intelektinės nuosavybės teisėmis, nustatyti buvo taikomi skirtingi metodai, kaip paaiškinta 2 skyriuje.

Pagrindinė metodikos prielaida yra ta, kad intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriui būdingas intensyvumo laipsnis yra esminis to sektoriaus požymis, nepaisant to sektoriaus vietos¹⁸. Vertinant kiekvieno sektoriaus indėlį į ekonomiką atsižvelgta į konkrečiuose sektoriuose sukuriamas darbo vietas ir BVP kiekvienos valstybės narės bei ES atžvilgiu, o ne į pagrindinių intelektinės nuosavybės teisių kilmę.

Pavyzdžiui, jeigu A šalyje įsisteigusi automobilių bendrovė stato surinkimo gamyklą B šalyje, tuomet darbo vietas ir dėl to sukurta pridėtinė vertė atitenka B šalies ekonomikai. Todėl, remiantis vien šalies lygmens intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis indėliu, negalima daryti jokių išvadų, susijusių su tuo, kiek novatoriška yra konkreti šalis. Pagal šį pavyzdį B šalies intensyvaus naudojimosi patentais sektorių indėlis yra didesnis dėl priimtų sprendimų dėl transporto priemonių gamybos vietos parinkimo, tačiau pagrindiniai moksliniai tyrimai ir plėtra galėjo būti vykdomi A šalyje arba bet kurioje kitoje šalyje.

Kad šis klausimas būtų aiškesnis, 5 skyriuje nurodytos į duomenų bazę, kuria remtasi atliekant šį tyrimą, įtrauktų patentų, prekių ženklų, dizaino ir augalo veislės teisinės apsaugos kilmės šalys ir pateikiami statistiniai duomenys apie kiekvienos valstybės narės intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorių darbo vietas, sukuriamas kitose valstybėse narėse arba už ES ribų įsteigtose įmonėse. Galimybė diegti naujoves vienoje valstybėje narėje, o susijusias prekes gaminti kitoje, dar kartą įrodo intelektinės nuosavybės teisių svarbą ES vidaus rinkos veikimui.

¹⁸ Geografinėms nuorodoms taikoma išimtis, nes jos nagrinėjamos pagal šalis.

Visą ataskaitą galima atsisiųsti adresu
www.epo.org/ipr-intensive-industries
www.euipo.europa.eu/ipcontribution

Išleido ir redagavo EPT ir EUIPO
Miunchenas (Vokietija) ir Alikantė (Ispanija)
www.epo.org
www.euipo.europa.eu